

Marina Lebiedziewa

DOI: 10.15290/bb.2018.10.20

Białoruski Uniwersytet Państwowy

Mińsk

<https://orcid.org/0000-0003-3544-5926>

**Творчасць “белавежцаў”
у сучасным мастацка-дакументальным дыскурсе
(па матэрыялах кніг Галіны Тварановіч)**

Паходжанне культуралагічных з’яў, якія вызначаюць сучасны мастацка-дакументальны дыкурс, абумоўліваецца эксперыментальнымі шуканнямі ў культуры мяжы XIX–XX стагоддзяў. Неад’емная частка мастацка-публіцыстычнага ўжытку азначанай «пераходнай» эпохі і яркая прымета творчай свядомасці апошняй, малафарматная пісьменнасць знаходзіцца на працягу XX стагоддзя, а тым больш сёння на авансцэне мастацтва слова. Прынцыповая неаднароднасць і адначасова дакладнасць выразных сродкаў, “імгненнасць” праблематыкі, якая ўсведамляецца ў сваёй глабальнасці і значнасці на фоне “вечнасці”, і, наадварот, спроба асэнсаваць глабальнае як імгненнае, падкрэсленая канкрэтнасць, афарыстычнасць і імкненне да «апрадмечвання» думкі, камунікатыўная адкрытасць і мастацкая экспрэсіўнасць, а часцюком непасрэднасць і ненаўмыснасць жывога выказвання – усё гэта характарызуе наватарскую фрагментарную (і яе найбольш традыцыйную разнавіднасць – дзённікавую) прозу. Як адзначае Галіна Тварановіч, *мастацкі твор з’яўляецца вынікам трансфармацыі, увасаблення цэлай сумы разнастайных фактараў. І ці не вызначальнае месца сярод іх займаюць лёс творцы, яго атачэнне, гістарычная эпоха, адным словам, плынь жыцця. Уваходзіць яно на старонкі тэкстаў ... сваеасаблівым вызваленнем душы*¹. Сам спосаб апавядання ад пер-

¹ Г. Тварановіч, *Агульныя стыльва-эстэтычныя асаблівасці беларускай літаратуры ў Польшчы*, “Тэрмапілы” 2003, № 7, с. 91.

шай асобы, пры якім *система преломляющихся и пересекающихся оценок может усложниться по сравнению с повествованием от третьего лица*², аказваецца найбольш адэкватным тым камунікатыўным задачам, рашэнне якіх сёння актуальна для ўдзельнікаў культуралагічнай камунікацыі і “стваральнікаў” мастацка-дакументальнага дыскурсу.

У творчасці “белавежцаў” малафарматная пісьменнасць ўвогуле і аўтабіяграфічныя нататкі ў прыватнасці (а менавіта ў іх “удзельная вага” спалучэння мастацкага і дакументальнага дыскурсаў – асабліва адметная з’ява) адыгрываюць вялікую ролю. Аб гэтым яскрава сведчаць літаратуразнаўчыя знаходкі Галіны Тварановіч, якая прысвяціла творчай практыцы “белавежцаў” шэраг навуковых прац. Творчая цікавасць да фрагментарнай формы, да жанра мініяцюры, якая, у сваю чаргу, прадугледжвае вядомую гнуткасць зместу, на працягу XX стагоддзя ў мастацкай практыцы “белавежцаў” надзвычай актуальная; мастакі слова імкнуцца знайсці максімальна дзейсныя шляхі самавыяўлення ў творчасці, адлюстравання рэчаіснасці, прапушчанага праз сябе. Невыпадкова, што ў беларускай культуры значную папулярнасць набылі дакументальна-мастацкія творы, *традыцыя якіх на Беларусі вядзе свой радавод яшчэ з летапісных часоў*³, і ў культуралагічным дыскурсе XX стагоддзя гэта не страчвае сваёй актуальнасці. Дарэчы, і сама Галіна Тварановіч успадкоўвае тую традыцыю ў творы “Пайсці, каб вярнуцца”, збудаваным з лірыка-аўтабіяграфічных запісаў розных гадоў. Сваеасаблівы летапіс “унутранага жыцця” асобы, сталенне юнай душы, самаасэнсаванне (якое ўвогуле – характэрная рыса рэлігійнай філасофіі XX стагоддзя; узгадаем, напрыклад, “Самапазнанне (вопыт філасофскай аўтабіяграфіі)” Мікалая Бердзьева, “Апалае лісце” Васіля Розанава і інш.) – усё гэта робіцца зместам трохчастковага цыкла мініяцюр, якія маркіраваны па прынцыпе сталення асобы: “З запісаў вучаніцы”, “З запісаў студэнткі”, “З запісаў аспіранткі”. Дарэчы, у кнізе Галіны Тварановіч нават графіка беластоцкага мастака Ежы Лянгевіча падкрэслівае вектар унутраных

² С. Лебедев, *Сказовая форма повествования как особый тип диалога в художественной литературе*, [в:] *Национальные культуры в межкультурной коммуникации*. В 2 ч., Минск 2016, ч. 2, с. 223.

³ Г. Тычко, *Дакументальны пачатак у мастацкай публіцыстыцы Беларусі*, [у:] *Журналістыка ў суладдзі з жыццём*: да 90-годдзя заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь, доктара філалагічных навук, прафесара Барыса Васільевіча Стральцова: зб. навук. прац, Мінск 2016, с. 125.

змяненняў у прыватным жыцці лірычнай асобы, і ад стрыманых графічных замалёвак з відамі вёскі і дрэваў (намёк на “карані”, “малую радзіму”) мастак пераходзіць да сюррэалістычных метафар абуджэння (вобраз пеўня) і страасцей (віхор – вір – птушыныя крылы).

“Пайсці, каб вярнуцца” і па сутнасці сваёй, і па суаднесенасці з творчасцю іншых “белавежцаў” з’яўляецца часткай метадыкурсу беларускага літаратурнага аб’яднання “Белавежа”.

Звернем увагу на наступную мініяцюру з першай часткі кнігі, у якой падкрэсліваецца, што ўразіў «Сірочы хлеб» Янкі Брыля. Галоўны герой з такім прыгожым імем – Данік! Данік Малец жыў у заходнебеларускай вёсцы, як некалі сам пісьменнік. У чымсьці ўнутраным ён надзвычай мне адпавядае⁴. Знамянальна тое сугучча з брылёўскім героем, якое заўважае ў сваёй душы лірычная гераіня (запіс зроблены ў 1969 годзе), знамянальна яно ў тым сэнсе, што праз гады менавіта да мастацка-дакументальнай, “спавядальнай” творчасці Янкі Брыля, увасобленай ў цыклах лірычных мініячюр – фрагментаў “жыцця душы” – звяртаецца Галіна Тварановіч у кнізе “Вектары беларусазнаўчых даследаванняў”. Звяртаецца ў тым ліку і з той нагоды, што якраз лірычная проза пісьменніка трапіла ў фокус першага нумара часопіса “Тэрмапілы”, які выйшаў у 1998 годзе. Як адзначае Галіна Тварановіч, *па-свойму сімвалічна, што «Тэрмапілы», можна сказаць, бласлаўлены былі самім Янкам Брылём. Яго лірычная проза пад назвай «Крынічнае» распачынала творчае сумоўе на старонках часопіса*⁵. І ў гэтым кантэксце нельга не падкрэсліць, што ў брылёўскай лірычнай прозе рэалізуецца менавіта магчымасць сінтэзу ў рамках мініяцюры дакументальнага, мастацкага, публіцыстычнага пачаткаў з філасофскім абагульненнем, а на першы план выходзіць філасофская апазіцыя “вечнае” – “часовае”, якая, акрамя асноўнай семантычнай нагрукі, задае эмацыянальны настрой: *часовасць – на фоне вечнасці*⁶. І гэта сугучна паэтычнаму светаўспрымання Галіны Тварановіч (*На слухах Вечнасці шаты часу развешаны. / Ходзім пад імі*⁷). І, безумоўна, філасофія лірычнага разважання знаходзяць мастацкае ўвасабленне ў найноўшай лірыцы Яна Чыквіна:

⁴ Г. Тварановіч, *Пайсці, каб вярнуцца*, Беласток 2014, с. 7.

⁵ Г. Тварановіч, *Вектары беларусазнаўчых даследаванняў*, Беласток 2016, с. 60.

⁶ Я. Брыль, *Вячэрняе: Лірычныя запісы і мініяцюры*, Мінск 1994, с. 170.

⁷ Г. Тварановіч, *Бурштынавы яблык*, Беласток 2010, с. 135.

Дзеці і вечнасць – іх сівалосая няня –
 Схаваўшыся ў свежых ценях падворка,
 Як кураняты, ціліўкалі мілагучнай музёлкай,
 Каб адказаць на яе прамудрыя пытанні.

На кожным кроку няня не пераставала пілікаць:
 Чаму сухі пясок стаецца хутка пылам?
 Чаму не лётаюць без птушак толькі крылы? –

.....
 І вечна маўчала.

І адказы прымала ўсе без заліку⁸.

Імкненне сказаць сапраўднае “жывое” слова вызначае паэтыку лірычнай прозы Янкі Брыля і “белавежцаў”. Менавіта таму жыццё чалавека як яно ёсць, узноўленае праз лірыка-філасофскія разважанні, успаміны аб дзяцінстве, родных і блізкіх людзях, замалёўкі з прыватнага жыцця, публіцыстычныя выказванні і крытычныя заўвагі, афарызмы і развагі пра творчасць, літаратуру і прызначэнне пісьменніка, становіцца адзіным і галоўным аб’ектам празаічных лірычных твораў, а *прывязка да дакументальнай дакладнасці ўбачанага... спалучаецца з вобразным пераасэнсаваннем фактаў, паэтызацыяй рэчаіснасці, аўтарскім прачытаннем жыццёвага матэрыялу сродкамі моўнай выразнасці*⁹. Пры гэтым чалавек, ствараючы сваю Цывілізацыю¹⁰, шукае і сваю “родную душу”, рэцыпіента, аднадумцу; мастака турбуе вобраз патэнцыяльнага чытача: *Для каго пішаеш?... Цяжка ўяўляць так званага шырокага чытача, тым больш беларускага, яшчэ тым больш – будучага. Пішаеш, спадзеючыся, што ён будзе, верачы ў гэта, пішаеш па абавязку, з адчуваннем яго, ледзь не інстынктыўным*¹¹.

Асаблівасці паэтыка-стылістычнай арганізацыі цыклаў лірычных мініяцюр абумоўлены пільнай увагай пісьменніка да жывога паэтычнага слова, і, што надзвычай важна, да роднага слова. Нацыянальная самасвядомасць, духоўнае самавызначэнне ў кантэксце сучаснасці

⁸ Я. Чыквін, *Здарылася быць. Лірыка. Проза*, Беласток 2015, с. 75.

⁹ В. Зразікава, *Жанравыя разнавіднасці замалёўкі ў сучасных інтэрнэт-СМІ, [у:] Сучасная медыясфера: практыка трансфармацыі, тэарэтычнае асэнсаванне, інстыцыянальныя перспектывы*: матэрыялы I Міжнар. навук.-практ. канф., Мінск 2017, с. 73.

¹⁰ Я. Чыквін, *Ідэя. Вобраз. Інтэрпрэтацыя*, Беласток 2014, с. 159.

¹¹ Я. Брыль, *Вячэрняе...*, с. 200.

асэнсоўваюцца ў мініяцюрах праз агляд драматычных старонак нацыянальнай гісторыі з глыбока асабістых каштоўнасных і экзістэнцыяльных пазіцый. *Пісаць тое, што хочацца самому*¹², спасцігаць *кантраст знешняга і глыбіннага*¹³ – гэта галоўныя філасофскія інтэнцыі, якія вызначаюць паэтыку мастацка-дакументальнага тэксту, створанага з фрагментаў. І заканамерна, што, сумяшчаючы ў сябе эпічны і лірычны дыскурсы, рысы побытапісання і дакументалістыкі, жанравыя магчымасці эсэ і нарыса, верша і апавядання, такі тып мініяцюры з’яўляецца характэрным для творчай практыкі “белавежцаў”.

Асобна вылучаецца тут постаць Сакрата Яновіча – *аўтара многіх праязічных і эсэістычных кніг, адметнага апавядальніка і майстра праязічнай мініяцюры*. На думку Галіны Тычко, *у невялікіх творах С. Яновіча змяшчаецца ўсё, што павінна быць у «вялікай» кнізе: праўдзівасць і назіральнасць, дабрыва і гумар, паблажлівасць, іронія, сарказм, расчараванне і жыццёвая мудрасць*¹⁴. Значную ролю мініяцюра адыгрывае і ў мастацкім свеце Яна Чыквіна, які *выступае не проста як асоба, але найперш як творчы чалавек, заклапочаны спрадвечнымі праблемамі мастацтва*¹⁵. І невыпадкова акцэнтуюцца ўвага на назвах паэтычных зборнікаў Яна Чыквіна – “Кругавая чара”, “Свет першы і апошні”, “Жменя пяску”, якія *міжволі скіроўваюць думкі да імгненнасці і пераходнасці быцця*¹⁶. Дарэчы, такое светаадчуванне характэрна і для іншых “белавежцаў”. Людміла Сінькова робіць акцэнт на гэтым ужо ў назве артыкула, прысвечанага “белавежскай” праблематыцы – “Чалавек і гісторыя ў мемуарах Янкі Жамойціна”¹⁷, а ў тэксце артыкула вылучае вельмі важнае для існавання жанру, які ў праязічнай форме раскрывае характэрнае для ўвасаблення ў лірыцы ўнутранае жыццё асобы, спалучэнне – “шчырую споведзь”¹⁸.

Па сутнасці, мініяцюра становіцца ўніверсальным жанравым рашэннем, чаму і займае ў медыйнай прасторы нашага часу настолькі значнае месца. Галіна Тварановіч заўважае, што *свае адмет-*

¹² Тамсама, с. 186.

¹³ Тамсама, с. 197.

¹⁴ Г. Тычко, *Нацыянальнае. Індывідуальнае. Агульначалавечае*, Беласток, 2015, с. 82.

¹⁵ Тамсама, с. 88.

¹⁶ Тамсама, с. 89.

¹⁷ Л. Сінькова, *Чалавек і гісторыя ў мемуарах Янкі Жамойціна*, “Тэрмапілы” 2003, № 7, с. 106.

¹⁸ Тамсама, с. 107.

ных стасункі між рэчаіснасцю і мастацкай праўдай ёсць у кожнага літаратурнага жанру. Аднак ці не першапачатковай аказваецца гэтая праблема пры асэнсаванні феномена дакументальна-мастацкай, аўтабіяграфічнай, мемуарнай прозы¹⁹. Запатрабаванасць “жыцця душы” асобы ў мастацка-дакументальным выказванні сёння застаецца нязменна важнай, адбываецца і змена самой спецыфікі малой прозы, якая сёння можа быць не толькі лірычнай, але і драматычнай, і эсэістычнай, і філасофскай, і гумарыстычнай²⁰. У артыкуле “Новая тэматыка ў «белавежскай» прозе: аповесці Віктара Стахвюка” падкрэсліваецца, што *празаічная мініяцюра – здаўна хіба адзін з любімых жанраў “белавежцаў”*²¹. Акцэнт у даследчыцкую ўвагу на гэтым і Анна Саковіч, якая асобна вызначае цыкл празаічных мініячюр Яна Чыквіна “Трохкрылыя птушкі” (сімвал птушкі ўвогуле аказваецца інтэртэкстуальным у творчасці “белавежцаў”).

Бясспрэчна, знакавая фігура ў культурнай прасторы Беларусі, Польшчы, еўрапейскіх літаратурных скрыжаванняў, Ян Чыквін, паэт і пісьменнік, які з 1989 года ўзначальвае аб’яднанне “Белавежа”, з’яўляецца заснавальнікам і рэдактарам серыі “Бібліятэка Беларускага літаратурнага аб’яднання”, а таксама рэдактарам часопіса “Тэрмапілы”, трапляе ў фокус навуковага дыскурсу Галіны Тварановіч. Рэцэпцыя творчай і літаратуразнаўчай канцэпцыі майстра (маю на ўвазе раздзел “Ад ідэі – да інтэрпрэтацыі” з кнігі даследчыцы “Вектары беларусазнаўчых даследаванняў”) сведчыць аб ґрунтоўным і паслядоўным успрыманні той мадэлі літаратурнага працэсу, якая рэпрэзентуецца ў працы Яна Чыквіна “Ідэя. Вобраз. Інтэрпрэтацыя”.

Безумоўна важным уяўляецца асэнсаванне ўласных творчых пошукаў “белавежцамі”. Так, разглядаючы традыцыі і наватарства Яшы Бурша, Галіна Тварановіч цытуе аўтара зборніка “Прамень думкі”: *Мы павінны прысвячаць усё больш увагі новым формам і новаму зместу ў мастацтве. Паэзія без новых форм не можа выявіць чытачу зусім іншай псіхічнай канструкцыі і іншых жыццёвых дасведчанняў новага зместу, ані розных поглядаў на нашу рэчаіснасць*²². Палемізуючы з такой светапогляднай устаноўкай, паводле якой мастацтва слова, а асабліва паэзія – з’ява элітарная і не для ўсіх, Яша Бурш сцвярджае неабходнасць набліжэння да чытача. Пошук наватарскіх

¹⁹ Г. Тварановіч, *Пад небам Айчыны*, Беласток 2005, с. 224.

²⁰ Г. Тычко, *Нацыянальнае...*, с. 82.

²¹ Г. Тварановіч, *Вектары...*, с. 101.

²² Тамсама, с. 80.

формаў, праз якія магчыма *стварэнне новых вартасцей на грунце каштоўнай старыны*, аказваецца не асобнай творчай інтэнцыяй аднаго з буйных прадстаўнікоў “Белавежы”, а, фактычна, ідэйнай дамінантай літаратурнага руху “белавежцаў” на працягу ХХ стагоддзя. Сімвалічная ў сваёй праекцыі на творчасць аб’яднання беларускіх пісьменнікаў Польшчы і назва артыкула Яна Чыквіна, прысвечанага Яшы Буршу, – “Пад двума ветразямі”, дзе прагаворваецца вельмі важная для ўсёй мастацкай творчасці “белавежцаў” ідэя *права на рост і станаўленне аўтаноміі чалавечага “я”*²³.

Характэрная для сучаснага мастацка-дакументальнага дыскурсу (уключаючы яго віртуальнае вымярэнне) канцэпцыя фрагментарнасці, абумоўленая, з аднаго боку, працэсамі развіцця мастацтва слова ў рамках нелінейнага і разнакіраванага пераходу ад эстэтыкі мадэрнізму да постмадэрнісцкага і пострэалістычнага ўспрымання рэчаіснасці, а з другога – прыцыпам публіцыстычнасці, які выступае адначасова і жанрастваральным фактарам фрагментарнага аповеду, і актуальнай тэндэнцыяй, вызначаючай сумяшчэнне дакументальнага і мастацкага планаў у межах цэласнасці тэксту, падвяргаецца сёння множным унутраным перакадзіроўкам. Між тым *стылёва-эстэтычныя пошукі беларускай літаратуры ў Польшчы аказаліся запатрабаванымі, у значнай ступені адпаведнымі задачам, якія паўсталі на новым этапе развіцця перад нацыянальнай літаратурай*²⁴.

L I T E R A T U R A

Bryl’ A., *Vâcèrnâe: Liryčnyâ zapisy i miniâcûry*, Minsk 1994 [Брыль Я., *Вячэрняе: Лірычныя запісы і мініяцюры*, Мінск 1994].

Zrazikava V., *Žanravyâ raznavidnasci zamalëuki ŭ sučasnyh intèrnèt-SMI*, [u:] *Sučasnaâ medyâsfera: praktyka transfarmacyi, tèarètyčnae asènsavanne, instycyânal’nyâ perspektyvu*, Minsk 2017 [Зразікава В., *Жанравыя разнавіднасці замалёўкі ў сучасных інтэрнэт-СМІ*, [у:] *Сучасная медыясфера: практыка трансфармацыі, тэарэтычнае асэнсаванне, інстыцыянальныя перспектывы*, Мінск 2017].

²³ Я. Чыквін, *Пад двума ветразямі*, [у:] Я. Чыквін, *Далёкія і блізкія. Беларускія пісьменнікі замежжа*, Беласток 1997, с. 124.

²⁴ Г. Тварановіч, *Пад небам...*, с. 270.

- Lebedev S., *Skazováâ forma povestvovaniâ kak osobuj tip dialoga v hudožestvennoj literature*, [v:] *Nacional'nye kul'tury v mežkul'turnoj komunikácii*. V 2 č., Minsk 2016, č. 2 [Лебедев С., *Сказовая форма повествования как особый тип диалога в художественной литературе*, [в:] *Национальные культуры в межкультурной коммуникации*. В 2 ч., Минск 2016, ч. 2].
- Šin'kova L., *Čalavek i histirija u tetuarah Ânkì Žamojčina*, "Tèrmapily" 2003, № 7 [Синькова Л., *Чалавек і гісторыя у мемуарах Янкі Жамойціна*, "Тэрмапілы" 2003, № 7].
- Tvaranovič G., *Aguľnyâ stylëva-èstëtyčnyâ asablivasci belaruskaj litaratury ŭ Pol'sčy*, "Tèrmapily" 2003, № 7 [Тварановіч Г., *Агульныя стыльва-эстэтычныя асаблівасці беларускай літаратуры ў Польшчы*, "Тэрмапілы" 2003, № 7].
- Tvaranovič G., *Burštynavy âblyk*, Belastok 2010 [Тварановіч Г., *Бурыштынавы яблык*, Беласток 2010].
- Tvaranovič G., *Vektary belarusaznaŭčyŭ dasledavannâi*, Belastok 2016 [Г. Тварановіч, *Вектары беларусазнаўчых даследаванняў*, Беласток 2016].
- Tvaranovič G., *Pad nebam Ajčyŭny*, Belastok 2005 [Тварановіч Г., *Пад небам Айчыны*, Беласток 2005].
- Tvaranovič G., *Pajsci, kab vârnucca*, Belastok 2014 [Тварановіч Г., *Пайсці, каб вярнуцца*, Беласток 2014].
- Tučko G., *Dakumental'ny račatak u mastackaj publicystyky Belarusi*, [u:] *Žurnalistyka ŭ suladdzi z žyccëm: da 90-goddzâ zaslužanaga dzeâca Kul'tury rës-publiki Belarus'*, doktora filalagičnyh navuk, prafesara Barysa Vasil'eviča Straľcova: zb. navuk. prac, Minsk 2016 [Тычко Г., *Дакументальны пачатак у мастацкай публіцыстыцы Беларусі*, [у:] *Журналістыка ў суваддзі з жыццём: да 90-годдзя заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь, доктара філалагічных навук, прафесара Барыса Васільевіча Стральцова: зб. навук. прац, Мінск 2016].*
- Tučko G., *Nacyânal'nae. Indyvîdual'nae. Aguľnačalavečae*, Belastok 2015 [Тычко Г., *Нацыянальнае. Індывідуальнае. Агульначалавечае*, Беласток 2015].
- Čykvîn Â., *Zdarylasâ byč'. Liryka. Proza*, Belastok 2015 [Чыквін Я., *Здарылася быць. Лірыка. Проза*, Беласток 2015].
- Čykvîn Â., *Îdëâ. Vobraz. Întèrpretacyâ*, Belastok 2014 [Чыквін Я., *Ідэя. Вобраз. Інтэрпрэтацыя*, Беласток 2014].
- Čykvîn Â., *Pad dvuma vetrazâmi*, [u:] Čykvîn Â., *Dalëkîâ i blizkîâ. Belaruskîâ piš'mennîkîzamežža*, Belastok 1997 [Чыквін Я., *Пад двума ветразямі*, [у:] Чыквін Я., *Далёкія і блізкія. Беларускаія пісьменнікі замежжа*, Беласток 1997].

SUMMARY

WORKS OF REPRESENTATIVES
OF THE BELARUSIAN LITERATURE ASSOCIATION “BELAVEZHA”
IN CONTEMPORARY ARTISTIC AND DOCUMENTARY DISCOURSE
(BASED ON HALINA TVARANOVICH’S BOOKS)

The combination of art and documentary discourse is a phenomenon in the works of the representatives of the Belarusian Literature Association “Belavezha”. They try to combine the possibilities of prose and poetry, autobiography and social generalization, subjective freedom of the creative personality and modeling of a full panorama of the world. A well-known literary critic and researcher of Belarusian literature in Poland, Halina Tvoronovich has devoted her scientific works to the oeuvre of the participants of the literature association “Belavezha”. She elaborates on models created by poets and writers, creative interest in a fragmentary form, the genre of miniatures which provides the flexibility of the content of their artistic practice.

Halina Tvaranovich’s diaries and poetry develop with tradition of the association.

Key words: Belarusian Literature Association “Belavezha”, creativity, discourse, the genre of miniatures, tradition.

STRESZCZENIE

TWÓRCZOŚĆ PRZEDSTAWICIELI
BIAŁORUSKIEGO STOWARZYSZENIA LITERACKIEGO „BIAŁOWIEŻA”
WE WSPÓŁCZESNYM DISKURSIE ARTYSTYCZNYM I DOKUMENTALNYM
(NA PODSTAWIE KSIĄŻEK HALINY TWARANOWICZ)

Połączenie dyskursu artystycznego i dokumentalnego jest zjawiskiem wyjątkowym w twórczości członków stowarzyszenia „Białowieża”, którzy dążą do osiągnięcia najwyższych możliwości prozy i poezji, autobiografii i uogólnień społecznych, subiektywnej wolności twórcy i pełnego modelowania świata. Znanym krytykiem i badaczem literatury białoruskiej w Polsce jest Halina Twaranowicz. Poświęciła ona swoją pracę naukową twórczości członków Stowarzyszenia. Omawia w niej modele artystyczne, twórcze zainteresowanie fragmentaryczną formą, gatunkiem miniatur, które stanowią treść praktyki „białowieżan”. Dzienniki i poezja badaczki również rozwijają się w tradycji stowarzyszenia.

Słowa kluczowe: „Białowieża”, twórczość, dyskurs, gatunek miniatury, tradycja.